



ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

εξετάσεις 2012



Επιμέλεια:
Ομάδα Φιλολόγων της
Ωθησης

Τετάρτη, 30 Μαΐου 2012
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Φεντερασιόν
- β. Πεδινοί
- γ. Εθνικό Κόμμα (Κ. Μαυρομιχάλη).

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. «Φεντερασιόν» (σχολικό, σελ. 46): Η κατάσταση της επιβράδυνσης της ανάπτυξης του εργατικού κινήματος κράτησε ως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων. «Η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης ... ιδεολογίας στη χώρα».

ή (από επαναληπτικό Φυλλάδιο) Μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της Θεσσαλονίκης, με πρωτεργάτες Εβραίους σοσιαλιστές, που με την ενσωμάτωση της περιοχής στην Ελλάδα μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, απέτελεσε σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα. Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος και το παράδειγμα της Μπολσεβικικής Επανάστασης του 1917 ενίσχυσαν ακόμη περισσότερο το μέχρι τότε ασθενές σοσιαλιστικό κίνημα στην Ελλάδα.

β. «Πεδινοί» (σχολικό, σελ. 77): Μία από τις δύο μεγάλες πολιτικές παρατάξεις που συγκροτήθηκαν στην εθνοσυνέλευση του 1862-1864. Είχαν ως ηγέτη τον Δημήτριο Βούλγαρη, ο οποίος υπονόμει τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς. Με παρεμβάσεις στο στρατό επιχείρησε τη δημιουργία σώματος «πραιτωριανών» για να εξασφαλίσει την παραμονή του στην εξουσία. Εμπόδιο στις επιδιώξεις του στάθηκαν πολιτικές ομάδες και θεσμοί. Ο Βούλγαρης έβρισκε οπαδούς ανάμεσα σ' εκείνους που είχαν διοριστεί παράνομα στο στρατό ή το δημόσιο και φοβούνταν μη χάσουν τη θέση τους σε περίπτωση επικράτησης συνθηκών κοινοβουλευτικής νομιμότητας, σε ανέργους πτυχιούχους και μικροκαλλιέργητες.

γ. «Εθνικό κόμμα» (σχολικό, σελ. 92): Ήταν ένα από τα πιο αδιάλλακτα αντιβενιζελικά κόμματα. Το Εθνικό Κόμμα του Κ. Μαυρομιχάλη δεν διέφερε από το ραλλικό. Οι εκπρόσωποί του προσπαθούσαν να εκμεταλλευτούν τη συμμετοχή του

αρχηγού τους στα πολιτικά πράγματα μετά το κίνημα του 1909. Υποστήριζαν την «Ανόρθωση», που κατά την εκτίμησή τους δεν μπόρεσαν να υλοποιήσουν οι Βενιζελικοί.

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Στον ελληνικό χώρο το πρόβλημα της έγγκειας ιδιοκτησίας γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη.
- β. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Α' το 1915 προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης Βενιζέλου.
- γ. Η αστική στέγηση των προσφύγων που κατέφυγαν στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή (1922) συνάντησε περισσότερα εμπόδια από την αγροτική.
- δ. Ο παλαίμαχος κρητικός πολιτικός Ι. Σφακιανάκης κάλεσε τον λαό σε καθολική συμπαράσταση προς τους επαναστάτες του Θερίσου (21 Μαρτίου 1905).
- ε. Η πολιτική των νεοτουρκικών κυβερνήσεων έναντι των Ελλήνων βρισκόταν σε πλήρη συμφωνία με τις εξαγγελίες του προέδρου των ΗΠΑ Ουίλσον.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Σωστό
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

ΘΕΜΑ Β1

Ποιες ήταν οι πολιτικές εξελίξεις στο Κρητικό Ζήτημα μετά τη συμφωνία στις Μουρνιές (2 Νοεμβρίου 1905) και έως την ανάληψη της Ύπατης Αρμοστείας της Κρήτης από τον Αλέξανδρο Ζαΐμη;

Μονάδες 13

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

σελ. 215-216 «Το κίνημα του Θερίσου ... φάση της οριστικής του επίλυσης». Στην απάντηση μπορεί να προστεθεί από **σελ. 216** «Ο Αλέξανδρος Ζαΐμης, έμπειρος πολιτικός ... 18 Σεπτεμβρίου 1906».

ΘΕΜΑ Β2

Ποια πλεονεκτήματα, που επέτρεπαν μια θετική οικονομική πορεία, εξασφάλισε η Ελλάδα στη διάρκεια του Μεσοπολέμου (1919-1939);

Μονάδες 12

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

σελ. 52 «Η Ελλάδα του μεσοπολέμου ... έχασαν μέσα στην καταστροφή».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ**ΘΕΜΑ Γ1**

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται παρακάτω, να αναφερθείτε στο περιεχόμενο του Συντάγματος του 1844 σχετικά με:

- α) τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών (μονάδες 4)
- β) το δικαίωμα της ψηφοφορίας και την εκλογική διαδικασία (μονάδες 9)
- γ) την κατανομή των εξουσιών (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α΄

Ο Έκλογικός Νόμος καθιέρωνε την εκλογή τῶν βουλευτῶν μὲ πλειοψηφικὸ σύστημα δύο γύρων, πού θὰ διεξαγόταν μὲ ἄμεση, σχεδὸν καθολικὴ, καὶ μυστικὴ ψηφοφορία. Δικαίωμα ψήφου δινόταν στοὺς πολίτες (ἄρρενες) ἡλικίας 25 ἐτῶν συμπληρωμένων, «ἔχοντας προσέτι ἰδιοκτησίαν τινὰ ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας, ὅπου ἔχουσι τὴν πολιτικὴν διαμονήν των, ἢ ἐξασκοῦντας ἐν αὐτῇ ὅποιονδήποτε ἐπάγγελμα, ἢ ἀνεξάρτητον ἐπιτήδευμα». Ἐξαιροῦνταν «α) Οἱ διατελοῦντες ὑπὸ ἀνάκρισιν ἐπὶ κακουργήματι, β) Οἱ προσκαίρως ἢ διὰπαντὸς στερηθέντες κατὰ συνέπειαν δικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν, γ) Οἱ στερούμενοι τῆς ἐλευθέρας διαχειρίσεως τῆς περιουσίας των».

Ν. Διαμαντοῦρος, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΓ΄: Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ 1833 ὥς 1881, Αθήνα: Εκδοτικὴ Αθηνῶν, 22000, σ.112.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β΄

Ο Βασιλιάς δεν ήταν μόνον ο ανώτατος ἄρχοντας, ο αρχηγός του κράτους ἀλλὰ καὶ τὸ ανώτατο καὶ κυρίαρχο ὄργανο του κράτους, ἀποδεχόταν δηλαδὴ μόνον ἐκείνους τοὺς περιορισμούς τῆς ἐξουσίας του, πού εἶχαν διατυπωθεῖ ρητῶς στο Σύνταγμα.

Ἡ μοναρχικὴ πηγὴ τῆς ἐξουσίας προέκυπτε καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ συνταγματικὸ κείμενο, πού ἀναγνώριζε τὸ πρόσωπο τοῦ Βασιλιά ὡς ἱερό καὶ ἀπαραβίαστο ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πρόβλεψη ὅτι ἡ δικαιοσύνη πηγάζει ἀπὸ τὸ Βασιλιά καὶ ἀπονέμεται ἐν

ονόματί του. Η μοναρχία ήταν όμως περιορισμένη μέσα στα όρια που έθετε η ίδια με το παραχωρημένο Σύνταγμα.

Το Σύνταγμα του 1844 εισήγαγε την αρχή της διάκρισης των εξουσιών. [...] Η νομοθετική πρωτοβουλία και το δικαίωμα της κυρώσεως των νόμων ανήκε στο Βασιλιά. Με το διορισμό των μελών της Γερουσίας και της διάλυσης, χωρίς περιορισμό, της Βουλής, ο Βασιλιάς συγκέντρωνε εκτεταμένες αρμοδιότητες.

Η. Μαυρομούστακου, Πολιτικοί Θεσμοί και Διοικητική Οργάνωση, στο: Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, 4ο σ τόμος: Το Ελληνικό Κράτος, 1833-1871, Η Εθνική Εστία και ο Ελληνισμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ.43.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ'

Περί συντάξεως της Πολιτείας

Άρθρον 15. Η νομοθετική εξουσία ενεργείται συνάμα υπό του Βασιλέως, της Βουλής και της Γερουσίας.

Άρθρον 20. Η εκτελεστική εξουσία ανήκει εις τον Βασιλέα, ενεργείται δε διά των παρ' αυτού διοριζομένων υπευθύνων Υπουργών.

Άρθρον 21. Η δικαστική εξουσία ενεργείται διά των δικαστηρίων, αι δε δικαστικά αποφάσεις εκτελούνται εν ονόματι του Βασιλέως.

Περί της Βουλής

Άρθρον 59. Η Βουλή σύγκειται εκ Βουλευτών, εκλεγομένων των εχόντων δικαίωμα προς τούτο πολιτών, κατά τον περί εκλογής Νόμον.

Α. Σβώλος, Τα Ελληνικά Συντάγματα, σσ. 153, 155, 161 (Στο: Αξιολόγηση των μαθητών στο μάθημα: «Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας», τεύχ. 1ο, Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Κ.Ε.Ε., 1999, σ. 197).

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Κατά τη διαδικασία της ψήφισης του Συντάγματος του 1844 οι ηγεσίες των κομμάτων απέφυγαν τις ακραίες θέσεις και έλαβαν από κοινού αποφάσεις για τις Συνταγματικές ρυθμίσεις. **σελ. 71** «Οι κομματικές παρατάξεις συμφώνησαν ... στη συγκρότηση κομματικών μηχανισμών».

β. Στο Σύνταγμα του 1844 **σελ. 72** «κατοχυρωνόταν, με ελάχιστους περιορισμούς ... παγκόσμια πρωτοπορία». **Το κείμενο Α'** συμπληρώνει τις ιστορικές μας γνώσεις αναφέροντας ότι η ψηφοφορία ήταν σχεδόν καθολική. Σύμφωνα με το κείμενο, δικαίωμα ψήφου είχαν όλοι οι άνδρες άνω των 25 ετών, εφόσον διέθεταν κάποια περιουσία στον τόπο διαμονής τους ή ασκούσαν κάποιο επάγγελμα ή διέθεταν κάποια ανεξάρτητη απασχόληση. **Το κείμενο Α'** προσθέτει ότι από τη διαδικασία ψηφοφορίας αποκλείονταν όσοι ανακρίνονταν για κακούργημα, όσοι είχαν στερηθεί με δικαστική απόφαση το δικαίωμα ψήφου και όσοι δεν μπορούσαν να διαχειριστούν ελεύθερα την περιουσία τους. **Το κείμενο Γ',** στο άρθρο 59, **αναφέρει σχετικά** ότι οι

Βουλευτές εκλέγονται από τους πολίτες που έχουν δικαίωμα ψήφου όπως αυτό προσδιορίζεται στο σχετικό νόμο.

Στο Σύνταγμα του 1844 οριζόταν επίσης η εκλογική διαδικασία, «σύμφωνα με την οποία ..., ακόμη και διαφορετικών Συνδυασμών». **Το κείμενο Α' συμπληρώνει** τις ιστορικές μας γνώσεις, επειδή αναφέρει ότι η εκλογή των βουλευτών γινόταν με πλειοψηφικό σύστημα δύο γύρων και με άμεση και μυστική ψηφοφορία.

γ. **σελ 71-72** «Στο Σύνταγμα καθορίστηκαν οι βασιλικές εξουσίες ... χωρίς την προσυπογραφή του αρμόδιου υπουργού». **Το κείμενο Γ'** στο άρθρο 20, **επιβεβαιώνει** τα παραπάνω στοιχεία, αναφέροντας ότι η εκτελεστική εξουσία «ανήκει» στον βασιλιά και ασκείται μέσω των υπουργών που αυτός ορίζει. Στο άρθρο 15 επίσης, επιβεβαιώνεται η συμμετοχή του βασιλιά στην άσκηση της νομοθετικής εξουσίας την οποία αυτός ασκεί μαζί με τη Βουλή και τη Γερουσία. **Το κείμενο Β'** συμπληρώνει σχετικά με τη συμμετοχή του βασιλιά στη νομοθετική εξουσία αναφέροντας ότι ο Όθωνας είχε τη νομοθετική πρωτοβουλία και το δικαίωμα κύρωσης των νόμων.

Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, στο Σύνταγμα του 1844 προβλεπόταν η ύπαρξη Βουλής και Γερουσίας, οι οποίες ασκούσαν τη νομοθετική εξουσία μαζί με το βασιλιά, όπως προαναφέρθηκε. Οι γερουσιαστές θα διορίζονταν από τον βασιλιά και θα διατηρούσαν το αξίωμά τους ισόβια. **Το κείμενο Β'** προσθέτει ότι σύμφωνα με το Σύνταγμα ο βασιλιάς είχε δικαίωμα να ορίζει τα μέλη της Γερουσίας αλλά και να διαλύει την Βουλή χωρίς περιορισμό, στοιχείο που ενίσχυε σημαντικά τις εξουσίες του.

Το κείμενο Β' προσθέτει στις ιστορικές μας γνώσεις σχετικά με τη θέση του βασιλιά σε σχέση με τους υπόλοιπους φορείς εξουσίας ότι, αν και το Σύνταγμα εισήγαγε την αρχή της διάκρισης των εξουσιών, κατοχύρωνε παράλληλα και τον κυρίαρχο ρόλο του Όθωνα στη διακυβέρνηση του κράτους. **Σύμφωνα με το κείμενο Β'** ο βασιλιάς δεν ήταν μόνο ανώτατος άρχοντας αλλά «ανώτατο και κυρίαρχο όργανο του κράτους». Αυτό σημαίνει ότι μοναδικοί αποδεκτοί περιορισμοί στην εξουσία του ήταν όσοι αναφέρονταν ρητά στο Σύνταγμα. Η θέση του βασιλιά, **σύμφωνα με όσα προσθέτει στις ιστορικές μας γνώσεις το κείμενο Β'**, ενισχυόταν από την αναγνώριση του προσώπου του ως ιερού και απαραβίαστου και από την πρόβλεψη ότι αυτός αποτελεί πηγή της δικαιοσύνης, η οποία απονέμεται στο όνομά του. **Το κείμενο Β'** συμπληρώνει επίσης ότι τα όρια που έθετε η ίδια η μοναρχία σε αυτό το παραχωρημένο Σύνταγμα τελικά την περιόριζαν.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο και τον πίνακα που σας δίνονται παρακάτω, να εξηγήσετε για ποιους λόγους η Ε.Α.Π., κατά την αποκατάσταση των προσφύγων, έδωσε το βάρος στη γεωργία και προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

[...] Σε καμία χώρα δεν μπορούσε να αποκλειστεί η πιθανότητα εσωτερικών ταραχών. Οι πρόσφυγες διεκδικούσαν όλο και περισσότερα, ιδιαίτερα εκείνοι που ζούσαν στις πόλεις και ήταν σε θέση να κάνουν την οργή τους αισθητή διαδηλώνοντας στους δρόμους. Η όλη προσπάθεια εγκατάστασης των προσφύγων στην Ελλάδα έχει πολλές φορές κατηγορηθεί για «προκατάληψη υπέρ των αγροτών» και για το γεγονός ότι σε μία επταετία εντατικής λειτουργίας [της ΕΑΠ] διατέθηκαν μόνο δύο εκατομμύρια στρελίνες για τα στεγαστικά προγράμματα των πόλεων, ενώ για τα προγράμματα της υπαίθρου διατέθηκαν 10,5 εκατομμύρια.

Είναι αλήθεια ότι υπήρχαν κοινωνικοί, πολιτικοί και στρατηγικοί λόγοι για την εγκατάσταση των προσφύγων κυρίως στα εδάφη της βόρειας Ελλάδας. Οι πόλεις και οι κωμοπόλεις ήταν ήδη υπερπλήρεις, ανθυγιεινές και κινδύνευαν να μετατραπούν σε εστίες πολιτικής και κοινωνικής αναταραχής. Δεν υπήρχε απλός τρόπος να βρεθεί εργασία για τους πρόσφυγες των αστικών κέντρων χωρίς να δημιουργηθεί δυσφορία στον υπάρχοντα πληθυσμό. Οι αγροτικές περιοχές στο βορρά, αντίθετα, ήταν σχετικά έρημες ακόμα και πριν την έξοδο των μουσουλμάνων. Μετά την έξοδο, η κυβέρνηση συνειδητοποίησε τη στρατηγική ανάγκη να εποικίσει το συντομότερο αυτά τα εδάφη με αγρότες που [...] αποτελούσαν πολύτιμο προμαχώνα στις τυχόν βλέψεις των Σλάβων για την βόρεια Ελλάδα. Όσο πιο γρήγορα πήγαιναν να εγκατασταθούν στα εδάφη της ελληνικής Μακεδονίας τόσο το καλύτερο.

Br. Clark, Δυο φορές ξένος: Οι μαζικές απελάσεις που διαμόρφωσαν τη σύγχρονη Ελλάδα και Τουρκία, μετ. Β. Ποταμιάνου, Αθήνα: Ποταμός, 2007, σ. 243

ΠΙΝΑΚΑΣ

Κατανομή των προσφύγων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα (1928)

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Μακεδονία	638253	52.2%
Στερεά Ελλάδα	306193	25.1%
Δυτ. Θράκη	107607	8.8%
Νησιά Ανατ. Αιγαίου	56613	4.6%
Θεσσαλία	34659	2.8%
Κρήτη	33900	2.8%
Πελοπόννησος	28362	2.3%
Ήπειρος	8179	0.7%
Κυκλάδες	4782	0.4%
Ιόνια νησιά	3301	0.3%
ΣΥΝΟΛΟ	1221849	100%

*Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ' Τάξη Γενικού Λυκείου
(Θεωρητική Κατεύθυνση), Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010, σ. 155*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

(Εισαγωγή) σχολικό, σελ 153 «Η ελληνική κυβέρνηση ... οριστική στέγαση».

Η Ε.Α.Π. διέκρινε την αποκατάσταση των προσφύγων σε αγροτική (παροχή στέγης και κλήρου στην ύπαιθρο) και αστική (παροχή στέγης στις πόλεις). Ο Bruce

Clark στο κείμενό του περιγράφει το κλίμα που διαμορφώθηκε στην Ελλάδα μετά την άφιξη του 1.230.000 προσφύγων μετά την Μικρασιατική καταστροφή. Πιο συγκεκριμένα, υπήρχε διάχυτη κοινωνική ανησυχία και ατμόσφαιρα εκδήλωσης μιας επικείμενης κοινωνικής αναταραχής. Ιδιαίτερα οι εγκατεστημένοι στις πόλεις πρόσφυγες ήταν σε θέση να διαδηλώσουν την οργή τους βγαίνοντας στους δρόμους. Στα πλαίσια αυτής της πραγματικότητας, η προσπάθεια εγκατάστασης των προσφύγων στην Ελλάδα στράφηκε προς τη λύση κυρίως της αγροτικής αποκατάστασης. Μάλιστα, υπήρχαν και φωνές που διαμαρτύρονταν για τις 2.000.000 στερλίνες που δαπάνησε η Ε.Α.Π. για τα στεγαστικά προγράμματα των πόλεων έναντι των 10.500.000 στερλινών που διοχετεύτηκαν στην ύπαιθρο για την αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων.

Αναμφισβήτητα, λοιπόν, μολονότι οι περισσότεροι πρόσφυγες ασκούσαν στην πατρίδα τους «αστικά» επαγγέλματα (σχετικά με το εμπόριο, τη βιοτεχνία, βιομηχανία κτλ.), **δόθηκε τελικά το βάρος στη γεωργία** για διάφορους λόγους. Αρχικά, υπήρχαν τα μουσουλμανικά κτήματα, κυρίως στη Μακεδονία αλλά και στην Κρήτη, τη Λέσβο, τη Δήμο και αλλού. **Ο πίνακας που παρατίθεται** με την κατανομή των προσφύγων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα **είναι ενδεικτικός** των περιοχών που προτιμήθηκαν για εγκατάσταση. Η Μακεδονία, όπου εγκαθίστανται 638.253, δηλαδή το 52,2% των προσφύγων που ήρθαν στην Ελλάδα, προηγείται λόγω του αραιοκατοικημένου ελληνικού πληθυσμού και της απομάκρυνσης του μουσουλμανικού πληθυσμού και των Βουλγάρων. Ακολουθεί η Δυτική Θράκη, με 107.607, δηλαδή το 8,8% των προσφύγων, πάλι εξαιτίας του αραιοκατοικημένου ελληνικού πληθυσμού. Στη Λέσβο, τη Δήμο και τα άλλα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, μετακινούνται 56.613 πρόσφυγες, δηλαδή το 4,6% των εισερχομένων. Στην Κρήτη εγκαθίστανται 33.900, δηλαδή το 2,8% των προσφύγων. Μικρότερο από τη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη είναι το ποσοστό που αφορά τη Θεσσαλία, όπου λόγω και της αγροτικής μεταρρύθμισης της κυβέρνησης Βενιζέλου που υλοποιήθηκε εγκαταστάθηκαν 34.659, δηλαδή το 2,8% των προσφύγων. Μικρότερα τα ποσοστά σε Πελοπόννησο (28.362, δηλαδή 2,3%), όπου δεν υπήρχαν ανταλλάξιμα κτήματα, στην Ήπειρο (8.179, δηλαδή 0,7%), στις Κυκλάδες (4.782, δηλαδή 0,4%) και στα Ιόνια Νησιά (3.301, δηλαδή 0,3%). Σημειώνεται, τέλος, ότι οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στη Στερεά Ελλάδα, 306.193, δηλαδή 25,1% του συνολικού προσφυγικού πληθυσμού, αποκαταστάθηκαν από το κράτος και την Ε.Α.Π. κυρίως αστικά.

Επιπλέον, **δόθηκε βάρος στη γεωργία** για δύο ακόμα λόγους. Επειδή η αγροτική αποκατάσταση ήταν ταχύτερη και απαιτούσε μικρότερες δαπάνες και επειδή η ελληνική οικονομία βασιζόταν ανέκαθεν στη γεωργική παραγωγή. Τέλος, ένας ακόμα λόγος που κρίθηκε καθοριστικός για την επιλογή της αγροτικής αποκατάστασης ήταν η πολιτική σκοπιμότητα της αποφυγής κοινωνικών αναταραχών με τη δημιουργία γεωργών μικροϊδιοκτητών αντί εργατικού προλεταριάτου. **Είναι χαρακτηριστική η αναφορά του Bruce Clark** στο κείμενό του ότι λόγοι κοινωνικοί, πολιτικοί και στρατηγικοί επέβαλαν την εγκατάσταση των προσφύγων στα εδάφη της Βόρειας Ελλάδας. Έπρεπε να αποσυμφορηθούν τα αστικά κέντρα, μικρές και μεγαλύτερες πόλεις, (πόλεις και κωμοπόλεις), διότι δεν

μπορούσαν να προσφέρουν περαιτέρω εργασία. Οι πόλεις ήταν πληθυσμιακά πλήρεις και οι πολίτες ζούσαν ήδη κάτω από ανθυγιεινές συνθήκες. Άρα, οι πόλεις μπορούσαν να γίνουν εστίες κοινωνικής και πολιτικής αναταραχής λόγω και της δυσφορίας του ήδη υπάρχοντος πληθυσμού.

Εξάλλου, δόθηκε προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη, καθώς:

α) ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν τα μουσουλμανικά κτήματα και τα κτήματα των Βουλγάρων μεταναστών (σύμφωνα με τη συνθήκη του Νεϊγύ). Αυτό θα καθιστούσε τους πρόσφυγες αυτόρχεις σε σύντομο χρονικό διάστημα και θα συντελούσε στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής.

β) θα καλυπτόταν το δημογραφικό κενό που είχε δημιουργηθεί με την αποχώρηση των Μουσουλμάνων και των Βουλγάρων και τις απώλειες που προκάλεσαν οι συνεχείς πόλεμοι (1912–1922). Έτσι, εποικίζονταν παραμεθόριες περιοχές. Η ανάγκη εποικισμού των περιοχών **επιβεβαιώνεται και στο κείμενο του Br. Clark**, ο οποίος επισημαίνει ότι υπήρχε εθνική ανάγκη εγκατάστασης των προσφύγων στη Βόρεια Ελλάδα για να αντιμετωπιστούν οι ενδεχόμενες επεκτατικές/πολιτικές βλέψεις των Σλάβων, δηλαδή των Βουλγάρων. Η ενίσχυση του ελληνικού χαρακτήρα της Μακεδονίας είχε μεγάλη σημασία για τη διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας της Ελλάδας. Με τον τρόπο αυτό κατοχυρώθηκαν οι νέες περιοχές που ενώθηκαν με την Ελλάδα μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και ενσωματώθηκαν στον εθνικό κορμό.

(Επίλογος) Η Ε.Α.Π. λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1930. Με ειδική σύμβαση μεταβίβασε στο Ελληνικό Δημόσιο την περιουσία της, καθώς και τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι στους πρόσφυγες. Η αγροτική αποκατάσταση ολοκληρώθηκε μέσα σε επτά χρόνια και δημιουργήθηκε στην Ελλάδα παράλληλα με την αγροτική μεταρρύθμιση του 1917 καθεστώς μικροϊδιοκτησίας. Έτσι, οι πρόσφυγες συνέβαλαν καθοριστικά στην αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, στην αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, και γενικότερα στην αγροτική ανάπτυξη της χώρας.

(στην απάντηση της ερώτησης Δ1 μπορούν να χρησιμοποιηθούν πληροφορίες από τις σελίδες του σχολικού βιβλίου 153, 155, 155, και 167).

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα κρίνονται προσιτά στον καλά προετοιμασμένο μαθητή. Ήταν σαφώς διατυπωμένα, χωρίς δυσκολίες κατανόησης. Όσον αφορά στην Ομάδα Δεύτερη, τα παραθέματα και οι ερωτήσεις τους απαιτούν αναλυτική αξιοποίηση των πληροφοριών και απευθύνονται σε μαθητές που έχουν κάνει πολύ καλή και εμπεριστατωμένη εξάσκηση στην ανάλυση των πηγών και στον συνδυασμό των απαραίτητων ιστορικών γνώσεων με τις κατάλληλες πληροφορίες από τις πηγές.